

כוונה נכונה ומעשה נכון

מגיל צעיר ביותר אנו חשופים למידע בתחומים שונים. החברה מצפה מאתנו כי נגלה סקרנות כלפי מידע זה ונשכיל לעשותו נכס וקניין, אולם האם אנו עושים את "המעשה הנכון" בידע שאנו בונים על עצמנו ועל הסביבה? במעשה החינוכי שעליו אנו מופקדים עלינו לחתור לשילוב הרצוי של תורת העין ותורת הלב.

בספרו המופלא של אנטואן דה סנט אקזופרי, "הנסיך הקטן", אנו פוגשים את הגאוגרף. כוכבו של הגאוגרף היה גדול פי עשרה מהכוכב הקודם שבו ביקר הנסיך במסעותיו. הוא מתואר ככוכב לכת מפואר מאוד, אבל מתברר שהגאוגרף אינו יודע מה יש בו. "היש בו אוקיינוסים?" שואל הנסיך הקטן. "אינני יודע", משיב הגאוגרף. הריים? נהרות? מדבריות? גם את זאת אין הגאוגרף יודע. הוא גם אינו עוזב את כוכבו כדי לגלות עולמות אחרים, כלומר הוא שרוי בבורות, מתרשם מדעותיהם ומזיכרונותיהם של אחרים ועם זאת מתיימר להיות חוקר מלומד ואובייקטיבי.

הגאוגרף ודמויות "אדם בוגר" נוספות בספר משקפות, לדעת קרינסקי, "אנשי מדע ורוח בלתי מעורבים, האחראים לכך, שעם התפתחות המדע והטכנולוגיה יחול גם פיחות בערכי המוסר (כוכבו של הגאוגרף). אלה הם אותם רכושנים ההופכים כל חלום לנייר ערך (כוכבו של איש העסקים), אותם הבורחים מן המציאות למיניהם (כוכבו של השיכור) במקום להתמודד עמה. המשקיעים בטיפוח האגו (כוכבו של הרברבן), המתרחקים מהטבע, מטבור העולם, מהמקורות ומטפחים ציוויליזציה טהורה של 'גלולות מרוות' במקום ללכת אל המעיין עצמו. הבונים ערים ומפנים גבם אל שקיעות השמש" (א' קרינסקי, בעקבות הכוכב האבוד: עיון והנחיה בקריאת "הנסיך הקטן", סדנה לביקורת ספרות, תל-אביב: אור עם, 1992). הגאוגרף שואף להשיג ידע תאורטי בלבד; אין לו עניין בהתנסות או ביישום הידע בעולם. כל עניינו הוא תיוג ו"כל הדבקת תג על אדם פירושה הפיכתו לחפץ, לאובייקט", כותבת קרינסקי, כמתואר ב"הנסיך הקטן": "אחת היא לנו אם הרי הגעש כבו או נתעוררו, אמר הגאוגרף, הדבר החשוב בעינינו הוא ההר גופו, ההר אינו משתנה" (שם, עמ' 54).

התיאור מוביל למסקנה שלהתנסות נודעת חשיבות רבה בחיי האדם. הידע המושג סמוי ברובו ויש לחשוף אותו מתוך האדם עצמו, באינטראקציה המאפשרת שונות והמכבדת אותה. בנוסף, המטען התרבותי והחברתי שאנו מופקדים עליו ראוי שייבנה בדור הצעיר שזור בנדבכים של אחריות, של מוסר ושל ידע המשלב תאוריה ומעש.

בעלון שלפניכם מגוון רחב של דוגמאות מעשיות כיצד יכולים ילדים ומבוגרים ללמוד יחד, לחקור ולהתנסות, להרחיב את זווית הראייה שלהם תוך גילוי כבוד הדדי ויחס נאות לסביבה.

אנו מאחלות לכם קריאה מהנה ומועילה.

סימה חדד מה-יפית, מנהלת האגף לחינוך קדם-יסודי, משרד החינוך

ד"ר ענת סלע, מפקחת ארצית למדע וטכנולוגיה בחינוך הקדם-יסודי, משרד החינוך